

Мартинюк Вікторія Олександрівна

студентка 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Круп'як І.Й.

СПЕЦИФІКАЦІЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

У сучасних умовах одним із найбільш значущих елементів фінансової політики держави є політика управління державним боргом. Державний борг є економічною категорією, яка відображає сукупність економічних відносин у сфері залучення позикових фінансових ресурсів з метою фінансування дефіциту загальнодержавного сектора економіки на основі повернення, платності та строковості. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України важливе значення має підвищення ефективності управління державним боргом для оптимізації структури боргових зобов'язань держави.

Нарощення державного боргу пов'язано з такими факторами як: постійний дефіцит бюджету України; наявність значних боргових зобов'язань перед країнами-кредиторами; інфляція, і як наслідок знецінення коштів; недостатній обсяг золотовалютних резервів тощо. Відтак доцільно впровадити виважений та системний підхід до формування ефективної політики держави у сфері залучення, розподілу, використання та повернення позикових фінансових ресурсів, що сприятиме забезпеченню макроекономічної стабілізації. Специфіка управління державним боргом визначається скороченням обсягу золотовалютних резервів країни, девальвацією національної грошової одиниці та необхідністю обслуговування боргу перед міжнародними кредиторами.

Наявність в країні дефіциту бюджету та нестабільної фінансової ситуації робить розвиток економіки України неможливим без залучення іноземних кредитів, а від так, посилюється боргове навантаження, що в свою чергу створює загрози для безпеки економіки держави, провокує боргову кризу та фінансову нестабільність. З початку функціонування української економічної системи і по теперішній час показник зовнішнього державного боргу постійно змінювався, однак жодного разу не досягав нульового значення. Трансформація вітчизняної боргової політики потребує розробки та впровадження цілісної стратегії, яка

поєднуватиме завдання удосконалення організаційного та інституційного забезпечення боргової політики, коригування її спрямованості на вирішення поточних проблем з одночасним розвитком альтернативних, не позичкових інструментів фінансування бюджетних видатків та розробкою механізмів покращення боргової стратегії держави.

Заходами щодо вирішення проблем надмірного збільшення обсягу зовнішньоборгових зобов'язань держави для запобігання негативних макроекономічних тенденцій є:

- надання переваг внутрішнім позикам над зовнішніми з метою зниження ризиків дестабілізації фінансової системи, відтоку валюти з країни, а також для забезпечення розвитку внутрішнього ринку позичкових капіталів;

- встановлення жорсткого контролю над часткою іноземних кредитів із плаваючою відсотковою ставкою;

- спрямування зовнішніх позикових коштів на здійснення інвестицій для отримання доходів, що покриватимуть відсоткові ставки залучення коштів;

- зниження частки зовнішнього боргу з одночасною диверсифікацією валют запозичення;

- залучення нових зовнішніх запозичень в обсягах, що відповідають реальним можливостям країни, з огляду на мінімізацію їх вартості та утримання обсягу боргу в економічно безпечних межах [1].

Згідно з Бюджетним кодексом України, загальний обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 60% річного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України [2]. На сьогодні рівень державного боргу України відносно ВВП є критичним, що потребує зменшення іноземної складової боргу. Граничний розмір державного боргу перевищує допустимий рівень протягом останніх восьми років, зокрема: у 2014 році - 70,2%, у 2015 - 79,4%, у 2016 - 81%, у 2017 - 71,8% [3]. Така ситуація є небезпечною, і може загрожувати дефолтом. У 2018 році даний показник становив 60,9%. За офіційними даними, перший раз з 2011 року, цей відсоток зменшився і став наближатися до безпечного значення в 60%. Для економічної безпеки країни краще, коли вона вдається до внутрішніх запозичень та не залежить від зовнішніх кредиторів. Зовнішні позики держави спрямовані переважно на покриття державного дефіциту, а також

погашення попередньої заборгованості, що призводить до погіршення матеріального благополуччя населення.

Таким чином, з метою підвищення боргової стійкості, запобігання дефолту в Україні та підвищення ефективності управління державними запозиченнями необхідно оптимізувати борговий портфель держави в напрямі мінімізації ризиків боргу. Відтак доцільно: удосконалити законодавче поле регулювання державних боргових відносин шляхом прийняття закону про державний борг, схвалення довгострокової стратегії управління державним боргом, які б чітко визначали умови формування та обслуговування державного боргу, оптимальність його обсягу та структури, відповідальність та контроль за витрачанням позик; провести повторну реструктуризацію державного боргу з метою мінімізації боргових ризиків шляхом зменшення вартості позик та скасування її прив'язки до темпів зростання ВВП, частки зовнішнього боргу, конвертувавши його частину у внутрішній завдяки випуску похідних цінних паперів у національній валюті; здійснити заходи консолідації державних фінансів та забезпечити оптимальне співвідношення між темпами зростання державного боргу і ВВП, раціонально використовувати позики для створення джерел їх повернення; забезпечити економічну та політичну стабільність в країні, стимулювати розвиток фондового ринку. Відтак, залучення нових зовнішніх запозичень доцільно здійснювати в обсягах, що відповідатимуть реальним можливостям України з огляду на мінімізацію їх вартості та утримання обсягу боргу в економічно безпечних межах. Така політика сприятиме зниженню зовнішньоборгової залежності держави та пом'якшенню боргового навантаження на її економіку.

Література:

1. Круп'як І. Факторна оцінка зовнішньоборгових зобов'язань держави в умовах трансформації сучасних економічних процесів. Економіка та суспільство. 2018. Випуск 17. URL: www.economyandsociety.in.ua
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Сукупний державний борг та ВВП України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov>(дата звернення 5.09. 2019).